

Socialdemokrati i kris

Av opinionsmätningarna att döma är allt väl beställt med svensk socialdemokrati. Med opinionsmässigt stöd av nästan halva folket borde socialdemokratin kunna se valet 1982 an med tillförsikt. Men är detta verkligen hela bilden? Döljs inte – under socialdemokratins traditionsenligt släta yttre – problem och svårigheter som under påfrestning snabbt kan föras upp till ytan.

I England håller Labour på att spricka i kamp mellan moderata och vänsterextrema engelska socialdemokrater. Striden gäller såväl personfrågor som den politik som bör föras i 80-talets England. I Västtyskland har Helmut Schmidt, trots sina valframgångar, fått stora svårigheter med olika falanger inom sitt parti. Även Kreiskys socialdemokrater i Österrike besväras av schismer och i Norge har Nordli avgått i förhoppning att en yngre kraft, Gro Harlem Brundtland, skall kunna ge norska höyre en bättre match i höst.

Europeisk socialdemokrati är i själva verket en rörelse i kris. Ideologin stämmer inte längre med verkligheten. Det gick bra att vara socialdemokrat under 50- och 60-talens expansionsår. När tillväxten i ekonomin var sådan att ekonomiskt utrymme fanns för såväl ett infriande av vallöften som ytterligare offentliga tjänster som en ökning av de enskilda konsumenternas egen konsumtionsstandard.

Nu är verkligheten en annan. Den lägre tillväxttakten i industriländernas ekonomier, oljeprishöjningarna samt följderna av alltför stora offentliga åtaganden som leder till budgetunderskott ställer helt andra krav på den politik som måste föras. Under 70-talet fick väljarna i många europeiska länder uppleva baksidan av den socialdemokratiska politiken: det växande

skattetrycket, det ökade krånglet och byråkratin, en sjunkande produktion, ett minskat utrymme för enskild rörelsefrihet och initiativkraft.

Den allmänna känsla av besvikelse över socialismens resultat som i dag gör sig gällande inte minst i intellektuella kretsar i Europa har säkert också sin grund i utvecklingen inom Sovjetblocket och i många u-länder. Den socialistiska utvecklingsmodellen har inte gett de underbara resultat varken i standardstegring eller i folkligt deltagande som den troende vänstern drömde om på 50- och 60-talen. Polen och Tanzania är påtagliga och aktuella exempel som är svåra att förklara bort.

Västvärlden behöver inför 80-talet en pånyttfödelse av marknadsekonomin och det förstår allt fler väljare i allt fler länder. Även många socialdemokrater inser att verkligheten kräver högerpolitik och det är denna insikt hos en del socialdemokrater som sedan kommer i brytning med de mera vänstertrogna uppfattning.

I Sverige har socialdemokratin valt en extrem oppositionsroll. S säger nej till allt vad regeringen föreslår. Genom denna taktik vinner man åtminstone en fördel, partiledningen behöver varken inför väljarna eller inför de egna partileden tala om vilken alternativ politik partiet förordar i dagens läge. Den oenighet som säkerligen finns också inom svensk socialdemokrati om vilken politik man bör föra inför 80-talet döljs på detta sätt.

Men missnöjespolitiken kostar också på. Svensk socialdemokrati riskerar att förlora sin inrikespolitiska profil. I opinionsmätningar mellan val kan man skörda vackra siffror då medborgarna genom att hålla på oppositionen

kan uttrycka sitt allmänna missnöje med regeringen och den ekonomiska åtstramningen. Men vilka blir samme medborgares övergåenden när han i valhandlingen skall bestämma vilka partier som i regeringsställning skall bära ansvaret för landet nästa valperiod? Kan inte socialdemokratins avsaknad av ett inrikespolitiskt program då bli en svår belastning för partiet?

Den klyfta som i dag finns mellan de krav på politikens utformning som 80-talets verklighet ställer och den socialistiska ideologin, den klyftan är en realitet även för svensk socialdemokrati. Än så länge har partiet inte visat någon förmåga att överbrygga den.